

de Lull, Jaume I i les *VidesR*: «los seus fils albergue-
ren en aquel loc ab la lur mare, mes no sabien que
fos lur mare; e ayxi con éls recomtaven de la lur *en-*
fantesa, la lur mare ho escoltava ---» (235r2, i també
204r1); també en AntCanals (*Scipió*) i StVicentF, parlant
de les edats de la Humanitat, per on es veu que
es mirava *infant* com a més jove que el ll. *puer* 'nen':
«la *infantea* fon de Adam fins a Noè; e de Noè fins a
Abram era puerficia --- la tercera, de Abram fins a
Moysès; la quarta, de Moysès fins a David, e era la
juventut del món; la cinquena ---» (*Quar.*, 178.57);
«la primera edat de la sua *infante(s)sa*», JnEsteve
(*LiEleg.* 1-6-c).

Ho restauraren els escriptors de la Renaix., i en
féu un gran ús Verd. des de l'esborrall de l'*Atl.*: «Tu
que en la Grecia feres lo son de la *infantesa*, / de la
gentil Hesperis may sentires cantar, / que d'un estel
vivissim, tal és sa boniquesa, / la feren filla 'ls ho-
mes ---»;³ «els primers anys de la joventut, com els
de la *infantesa* van esser per a mi una edat daurada,
passada a l'amor dels meus pares i del meu germà, l'in-
consciència dels sofriments de l'home ---», Coromi-
nes (ja en l'autògraf de *Les Presons Imag.* v, p. 45).
El mot ha restat com a concurrent del llatínisme *in-*
fància, però amb regust més literari que aquest.

Infantar 'parir', creació comuna amb l'oc. i el fr.,
robustament viu en català des dels orígens: «--- laus
fazén / de Jhesucrist, lo meu senyor, / qui m'a fayta
tanta d'amor / que-m fé ma mayre deliurar (?), / e li
aydet al *enfantar* / ---», Cerverí (*Oració*, v. 7); «*en-*
fantar Salvador del món», Lull (*DoPu.*, Gili, 109.9,
també 109.27); «concebre e *enfantar* fembra verge,
se poc fer per lo poder divinal --- sobrava los infeels
qui no crehien que verge pogués concebre ni *infantar*»,
id. (*Blanq.*, NCL. II, 209.3, 209.10); «*anfanteràs* ta
criatura ---», Reixac (*Quesia*, 158.9). Tot i aquestes
excepcions arcaiques, és la forma *infantar*, ja lulliana,
la que sempre ha predominat, i la que ha quedat:
«Pare —li diu— voldria ser cavaller com ell; / no he
fet amb vós contra Almansor la guerra? / --- / ¿per
què l'elm y l'escut, que a tants donàreu, / a mi, a mi
sol, fill vostre, me'l negàreu? / No *infanten* ja les ma-
res guerrers y paladins?», *Canigó* I, 3f.

A base de INFANS el llatí vulgar celtibèric formà un
derivat *INFANTIO, -ONIS, 'jove noble', mot que no ha
estat mai català i només s'ha usat en els pobles de la
nostra frontera lingüística, com a nom de pagesos «no-
bles», exempts de pagar tributs i de fer servei; que,
a canvi de llur posició privilegiada, han maldat per
mantenir una fictícia adhesió local a l'atribució d'aque-
lla comarca a l'Àragó, i per fomentar-hi l'ús de la llen-
gua castellana-aragonesa (que s'esforcen a enraonar
entre ells): són *infanθóns*. Els habitants del mas més
ric en el poble de Merli, a l'Alta Ribagorça, parlen en
castellà als forasters (1957), sense ser imitats pels bons
pagesos del voltant; a les Viles del Turbó, el meu in-
formant mateix, de la casa Garuç, de Cercuran, casa
d'*imfanθóns*, m'explicava llur avantatjada situació, en-
cara que ell no renegava de la seva condició ribagor-
cana: i ens parlà en el seu noble llenguatge de transi-

ció, més català que aragonès (1965).

Com José María de Lacarra eruditament explica,
és un mot més antic que el seu equivalent *hidalgo*
—*fi d'algo*, que sorgeix a Lleó només des de 1177—
mentre que *infançon* ja apareix en el reialme astur-
lleonès en el S. x i romangué sempre únicusat a Ara-
gó (*Homenaje Millares Carlo*, 1975, II, 45ss.); se li
donà fins i tot ús adjectiu: «prout predictas afronta-
tiones --- includunt et dividunt, undique franca, libe-
ra et quítia, et etiam *infanzona*, et absque aliqua mala
voce ---», doc. de 1253 del Cartulari de Fanlo (p. 142);
infanzonia [JnEsteve; i en el *Tirant*, en el límit entre
l'autèntic i el groller pegat que hi imposà Galba: no
goso dir, de quin dels dos].

Infantil [1614; Lacav.], pres del ll. *infantilis*; re-
novellat com *infantivol* amb terminació catalana [se-
gle xv, DAG; Verdaguer]; *infantilisme*; *infantilitzar*.
D'*infantar*: *infantament* [fi S. XIV, Genebreda]; *in-*
fantadora. *Infantó* [Lull]; *infantona*; *infantet*; *in-*
fanti; *infantina*. D'*infant* en el sentit de 'soldat a peu'
[1472, JnEsteve], manlevat de l'it. *fante* 'minyó',
'mosso, criat' > d'on 'soldat d'infanteria' (que en cat.
antic es deia *servent*, Muntaner etc.); etimologia de-
mostrada en el DCEC/DECH III, 449b19-38; *injan-*
teria [1452, Alcm; JnEsteve, DAG.]. *Infanter*. *In-*
fantejar.

ALTRES DERIVATS del ll. *fari* 'parlar': *Afable* [1647,
DTO.]: «~ o falaguera cosa; a tothom se mostra *af-*
able ---; *affablement* ---», pres del ll. *affabilis* ('perso-
na) a qui es pot parlar, que es mostra sociable'; «las
donas vesteixen molt sensillament y són prou *afables*»,
B. de Maldà (*Excursions*, p. 125); *afabilitat* [DTO.
1647].

Inefable [JoMartorell; Lacav.], ll. *ineffabilis*, prò-
piament 'indicible, inexpressable': «Ni --- encerto a
fer altra cosa que embolcar l'essència *inefable* de Déu
en la miserable i espellifada vestidura del meu pen-
sament», Coromines (*Jardins de S. P.* v, 64, O. C.,
841b8); *inefabilitat*. *Infande*, llatínisme pedantesc
d'un poetastre. *Nefand* [-ando Belv.], ll. *nefandus*
'que més valdria no haver de parlar-ne'; *nefandari*.
Prefaci, -acio, o sigui -àcio: p. de llibre, 1647, DTO.,
pres de *praefatio*, -onis, 'discurs previ', calc del gr.-ll.
prologus; altres li restauraren o mantingueren el gè-
nere i accentuació regular: «*prefació*, preludi, proemi;
fer una *prefació*, usar de *prefació* --- adhibere futuri
sermonis prolusiones, V. *liminar*», Lacav.; «sols to-
caré en *esta prefació* moltes altres circumstàncies con-
duents a nostra llengua», Carles Ros (*AdagesR*, 1736,
p. 19); *prefaci* Belv.

Profeta, pres del ll. *prophēta*, i aquest, del gr. *προ-*
φήτης, derivat de *προφάναι* 'predir, pronosticar', i
aquest, de *φάναι* 'dir', germà del ll. *fari*: «La Santa
Escriptura, la qual dix la *profeta* de Déu N. S.: --- in-
quirat pacem et sequatur eam», *Hom.*, 2r4 (paraules
d'una epístola del Nou Testament) (*EntreDL* I, 131,
151). Lull li restitueix el gènere masculí lògic i his-
tòric: «per què los *profetes* havien parlat tan scura-
ment ---», *Merav.* (NCL. I, 117); «los àngels e-ls pa-
triarques e-ls *profetes* e-ls màrtirs», «les scuritats